

SZANISZLÓ RÉKA BRIGITTA*

Egy fejezet az afrikai vándorlásból

Magyarország és a második generációs afrikaiak

„No one is born hating another person because of the colour of his skin, of his background or his religion. People learn to hate, and if they can learn to hate, they can be taught to love, for love comes more naturally to the human heart than its opposite.”

„Senki se születik úgy, hogy gyűlöli a másikat a bőrszíne, a származása vagy a vallása miatt. Az embernek meg kell tanulnia gyűlölni, és ha képes a gyűlölet elsajátítására, akkor a szeretetre is meg lehet tanítani, mivel a szeretet sokkal természetesebben fakad az emberi szívből, mint az ellenkezője.”

(Nelson Mandela)

I. A migrációról

Az emberiség történelme valójában vándorlók és vándorlások története. A Föld lakosságának döntő többsége bevándorlók leszármazottja. Ennek ellenére a migrációs kérdés csupán a 20. században került a politika fókuszába. A 20. század második felétől kezdődően példátlan népességrobbanásnak lehettünk szemtanúi. Míg 1960-ban a Föld népessége 3,035 milliárd fő volt, addig 2015-re ez a szám 7,347 milliárdra emelkedett.¹

* Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

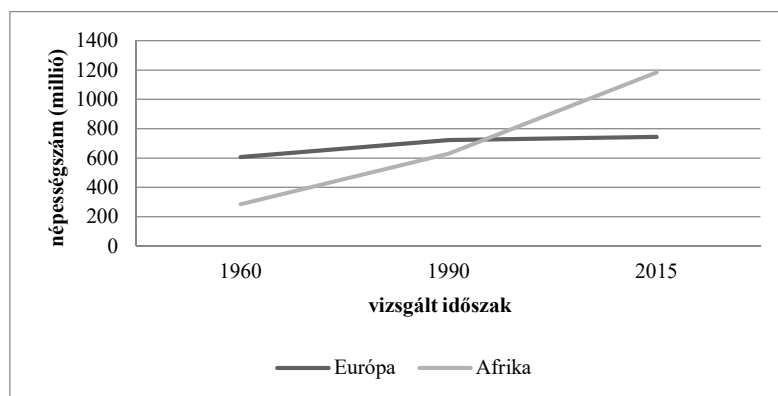
¹ The World Bank. Online elérés: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

Azaz a világ népessége 55 év alatt több mint megduplázódott. Ehhez képest 1900 és 1960 között – 60 év alatt – 1,41 milliárd fővel nőtt a Föld lakossága.²

A populációs boom nagymértékben hozzájárult a regionális különbségek kialakulásához. Az egyes régiók eltérő demográfiai sajátosságokat mutatnak, melyek tömeges vándorlási hullámokat indíthatnak el. A kontinentális differenciák bemutatására kiváló példa Európa és Afrika összehasonlítása. Míg az 1960-as években, sőt még az 1990-es években is az európai földrész lélekszáma meghaladta az afrikaiét, addig ma már ez nem mondható el. A fekete földrész lakossága messze túlszárnyalta az öreg kontinensét.

1. ábra

Európa (Oroszországgal együtt) és Afrika népességének növekedése 1960-2015 között³

A migráció típusainak meghatározásakor számos szempontot figyelembe kell venni. Például: legális, vagy illegális úton történik-e, országon belüli, országok közötti, vagy akár kontinenseket átszelő vándorlásról van-e szó, mi a célja a migránsnak, miért hagyja el otthonát.

Amikor válaszolunk a fent feltett kérdésekre, és megkapjuk egy-egy típusát a vándorlásnak, akkor Afrika lesz az a régiója a világnak, ahol mindegyiket megtalálhatjuk. Legyen szó az urbanizációról, a fejletlen Dél felől a fejlett Észak, vagy a fejlettebb déli központok felé (a szubszaharai térségben ilyenek például: Nigéria, Elefántcsontpart, Etiópia) való vándorlásról, a migráció feminizációjáról, politikai, illetve öko-menekültekről, második és harmadik generációs bevándorlókról, vagy a visszavándorlásról, Afrikát tekintve mindegyik fogalom mellé rakhatnánk egy pipát.

² KREMER, MICHAEL: *Population Growth and Technological Change: One Million B.C. to 1990*, in: *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 108, No. 3, 1993. 681–716. pp.

³ A Világbank adatbázisa alapján saját szerkesztés. Online elérés: <http://data.worldbank.org> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

Dolgozatomban az afrikai vándorlás csupán egyetlen fejezetét kutatom: a második generációs fekete afrikaiak helyzetét egy befogadóországban, Magyarországon.

Egyrészt a transznacionális fordulat okozta „kettős lojalitás” jelensége miatt esett erre a fejezetre a választásom.⁴ Másrészt meg akartam vizsgálni, hogy ez a második generációs bevándorlóakra is igaz-e: kötődnek-e még felmenőik anyaországához, és, ha igen, akkor milyen formában. Harmadrészt a jelenlegi európai migrációs válság az, ami még a migráció legkisebb formájára is ráirányítja az emberek figyelmét, így a Magyarországon élő afrikai származásúakra is, ezért úgy éreztem, hogy az ő társadalmi, gazdasági helyzetüket is fontos megismerni.

II. A módszertan

A kutatásom során hipotéziseim megválaszolására három metódust alkalmaztam: kérdőív felmérést, interjú 8 második generációs bevándorlóval, azaz „félvérrel”⁵, illetve adatelemzést. Sem a kérdőív felmérés, sem az interjú nem reprezentatív, így univerzálisan elfogadható konklúziókat nem állapíthattam meg.⁶

A kérdőív célközönsége a 19-59 év közötti korosztály volt. A megkérdezettek 100%-a magyar állampolgár volt. 67 személy töltötte ki, melyből 39 nő (58,2%), és 28 férfi (41,8%) volt. Az említett korosztályon belül minél szélesebb kört szerettem volna megkérdezni, így a kitöltést nem kötöttem semmilyen iskolai végzettséghez. A kitöltők közül 5 személy (7,5%) felsőfokú szakképzettséggel rendelkezik, 11-en (16,4%) szakközépiskolát végeztek, 21 kitöltőnek (31,3%) az érettségi a legmagasabb iskolai végzettsége, 30-an (44,8%) egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkeznek. A kitöltőknek 20 kérdést kellett megválaszolniuk.

2. ábra

A kérdőív demográfiai adatai

67 kitöltő		
Nemek	nők	39
	férfiak	28
Életkor	19–39	64
	40–59	3
Legmagasabb iskolai végzettség	szakközépiskola	11
	gimnázium	21
	felsőfokú szakképzés	5
	egyetem/főiskola	30

⁴ DE HAAS, HEIN: *Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben*. In: Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid (szerk): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Publikon Kiadó, Pécs, 2012.

⁵ Dolgozatomban a „félvér” kifejezést is fogom használni interjúalanyaim megjelölésére, mivel ők maguk is ezt használják saját maguk definiálására, mivel édesapjuk afrikai származású, míg édesanyjuk magyar.

⁶ Ennek ellenére, a hosszú, és körülményes körmondatok elkerülése érdekében a kérdőív felmérésben megkérdezettek csoportját „magyar társadalomként” aposztrofálok dolgozatomban.

Az interjú elektronikus levelezés útján folytattam le a második generációs afrikaiakkal. Mindenkinek ugyanazt a 13 kérdést tettem fel, melyek főként az identitásukra, társadalmi megítélésükre vonatkoztak. *Fatime, Telma, Espérance* és *Georigna* nevein kívül a többi interjúalany nevét megváltoztattam. A megkérdezettek mindegyikének édesapja érkezett Afrikából az 1970-es 1990-es évek között.

III. A hipotézisek

A vizsgálandó téma kutatásának megkezdése előtt öt hipotézist állítottam fel. Az első feltevézésem általánosabb, még nem konkrétan a második generációs magyarországi afrikaiakra vonatkozik. Meg akartam vizsgálni azt, hogy a magyarok képesek-e különbséget tenni az első generációs bevándorló és a sokadik generációs bevándorló között, továbbá azt is, hogy mi az általános hozzáállásuk egy sokadik generációs migránshoz. A további négy hipotézisem specifikusan a második generációs, félév afrikaiakra vonatkozik.

Hipotéziseim a következők:

Első hipotézis: Magyarország társadalma a második/harmadik generációs bevándorlókra még bevándorlóként tekint. Ebből kifolyólag a társadalom még ma sem tekinti őket saját részének. A magyar társadalom nem tesz különbséget a migránsok között abból a szempontból, hogy melyik országból, vagy kontinensről érkeztek.

Második hipotézis: a Magyarországon élő második generációs afrikaiakat a magyar közösségek kirekesztik magukból, illetve negatív megkülönböztetés, valamint rendszeres atrocitások sújtják őket.

Harmadik hipotézis: a társadalmi megítélésből következően a második generációs afrikaiak marginális szereplői Magyarország gazdasági, valamint politikai életének. Az afrikai származásúak ellen irányuló idegengyűlölet hozzájárul Magyarországon a szélsőjobboldali pártok megerősödéséhez.

Negyedik hipotézis: a társadalmi kirekesztettségéből, illetve a kettős lojalitásból következően a második generációs afrikaiak továbbra is kötődnek származási országukhoz, és hajlamosak a visszavándorlásra. Keresik identitásukat.

Ötödik hipotézis: a 2015-ben kirobbant európai migrációs válság rontott a második generációs afrikaiak társadalmi megítélésén.

IV. Migráció Afrika és Európa között

Az Afrikából Európába vándorlás nem egy újkeletű jelenség. Már a középkorban is érkeztek afrikaiak az európai kontinensre, bár nem önszántukból. A 16. századtól kezdődő rabszolgakereskedelem fő célja Amerika volt, de az afrikaiak egy csoportját – körülbelül egy százalékát – Európába hurcolták.⁷ Főként az Ibériai-, az Appennini-, valamint a Peloponné-

⁷ A Trans-Atlantic Slave Trade Database becslései alapján 1501 és 1875 közötti időszakban 12 521 333 afrikait hurcoltak el, ebből 10 797 embert vittek Európába. Online elérés: <http://www.slavevoyages.org/assessment/estimates> (utolsó elérés: 2016. november 10.).

szoszi-félszigetre szállították őket. A 18. századra, Európában főúri, nemesi körökben rendkívül divatos szokás volt afrikai származású szolgákat, kocsisokat, inasokat tartani.⁸

Afrika európai gyarmatosítása már a 15. században megkezdődött, Ceuta portugál elfoglalásával (1415). A kolonizáció⁹ a 19. században teljesedett ki az expedícióknak, és a technológiai fejlődésnek (pl. kinin használatának elterjedése) köszönhetően. Ebben az időszakban terjedtek el Európában az „emberi állatkertek” („human zoos”). Emellett az afrikai törzsi közösségeket, mint etnológiai látványosságokat mutatták be a közönségnek.¹⁰

A francia-porosz háború (1870-71), majd az első (1914-18) és a második világháború (1939-1945) során is érkeztek afrikaiak Európába. Főként francia gyarmatokról származtak, ebből következően a francia idegenlégiókban harcoltak. A leszerelést követően döntő többségük hazatért, és vitte magával az Európában megismert filozófiákat, többek között a nacionalizmust, mely az afrikai kontinensen is elindította azokat a mozgalmakat, amelyek a függetlenség elérését tűzték ki zászlajukra.

Az 1950-es évek közepétől ténylegesen elindult Afrikában is a dekolonizáció.¹¹ A függetlenné váló országokból az 1960-as 1970-es években érkeztek bevándorlók Európába munkavállalási, vagy tanulási szándékkal. A jobb életkörülmények, és megélhetési lehetőségek miatt közöttük a visszavándorlás aránya alacsony volt. Az ő gyermekeiket és unokáikat nevezzük második, illetve harmadik generációs bevándorlóknak, akik már Európában születtek, nevelkedtek.

Felmerül a kérdés, hogy miért hagyták el az emberek tömegesen hazájukat, amikor éppen elnyerték függetlenségüket. Az okoknak két kategóriáját különböztethetjük meg: taszító és szívó tényezők („push and pull faktors”).¹²

Európába „taszította” őket a rendkívüli demográfiai boom, melynek következtében mélyült a szegénység, nőtt az élelmiszerhiány, az éghajlatváltozáshoz kötődő problémák, mint például az elsvatagosodás, vízhiány, valamint a bizonytalan politikai környezet. A volt gyarmattartók kivonulását követően a térségben eltűnt a közös ellenség, és előtérbe kerültek a törzsi, valamint vallási ellentétek, melyek diktatúrákban, polgárháborúkban, anarchiában, káoszban manifesztálódtak.

Európába vonzották őket a fent említett tényezők ellentétei. Először is az európai munkaerőhiány, melynek következtében találhattak munkát, amely biztosíthatta saját, és családjuk megélhetését. A béke, és biztonság is fontos elemei voltak annak a döntésnek, hogy útnak induljanak-e, vagy sem.

Az előrejelzések szerint a taszító faktorok tovább fognak erősödni a jövőben. A klímaváltozás hatására a termőterületek aránya csökkenhet, melynek következtében nőni

⁸ BÚR GÁBOR – TARRÓSY ISTVÁN: *Az afrikai vándorlás háttéréről és jellemzőiről*. In: Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Publikon Kiadó, Pécs, 2012.

⁹ Gyarmatosító országok: Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország.

¹⁰ BÚR-TARRÓSY 2012.

¹¹ A Dél-afrikai Köztársaság már az első világháború előtt (1910-ben), Egyiptom a két világháború között (1922-ben), Etiópia a második világháború alatt (1942), illetve Líbia rögtön a második világháborút követően (1951) már elnyerte függetlenségét, azonban a nagy függetlenedési hullám az 1956-ban indult el a Szudáni Köztársaság kikiáltásával.

¹² A „push” és „pull” faktorokat először *Ernst Georg Ravenstein* alkalmazta a vándorok útnak indulásának okainak vizsgálatára már a 19. században.

fog az élelmiszerhiány. Szintén a klímaváltozás következményeként nőni fog a vízhiány is. A politikai stabilitásra sincs a jövőben kilátás a térségben. A demográfiai boom várhatóan tovább fog folytatódni. Ezen tényekből következően a 21. század Afrika évszázada lesz, a migrációt tekintve. Várhatóan tömegesen fognak útnak indulni, hogy kilátástalan helyzetüket megpróbálják jobbra fordítani.¹³

Kérdőíves kutatásomban a kitöltőknek feltettem azt a kérdést, hogy szerintük az afrikai migránsok milyen módon jöttek Európába. A válaszadók közel fele, 49,3%-a (33 fő) nem tudta megválaszolni, hogy legális, vagy illegális úton érkeztek-e. A kitöltők 26,9%-a (18 fő) szerint illegális, 17,9% (12 fő) szerint legális úton érkeztek Európába. Mind a két tábornak igaza van, azonban az afrikai migránsok többsége a Földközi-tengeren, „lélekvesztőkön” érkezik Európába egy jobb élet reményében. Keveseknek adatik meg pl. tanulmányi ösztöndíj¹⁴ lehetőség. A család egyesítés jogán érkeznek nagyobb számban, legális úton Európába.

Arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy a kérdőívet kitöltők szerint az emberek milyen események hatására indultak, indulnak útnak Afrikából. A legtöbb válaszadó a szegénységet, a háborúkat, az élelmiszerhiányt, a betegségeket, a munkanélküliséget, valamint az éghajlatváltozást jelölték meg okként. A kitöltők egy része a vallási, törzsi ellentéteket, valamint a gyarmati rendszer felbomlásából eredő következményeket is vándorlási okokként emelte ki. A radikális nézet is megjelent: „*élősködni jöttek Európába*”. Két válaszadó megemlítette a tanulási célokat is.

1. Migráció Afrika és Magyarország között

A ma – és a múltban – Európát választó afrikaiaknak nem Magyarország az elsődleges célpontja. Egyrészt a földrajzi közelségből adódóan a Földközi-tengeri országokat, és térségeket (pl. Málta, Lampedusa szigete, Szicília, Spanyolország) részesítik előnyben. Másrészt a volt gyarmattartó országokba (pl. Franciaországba, az Egyesült Királyságba, Belgiumba) érkeznek a nyelvtudás, valamint a már ismert kultúra előnyei miatt.

Ez utóbbi állítás főként a Maghreb-országokra¹⁵ vonatkozik, hiszen az ő kapcsolatuk az anyaországgal még különlegesebbnek mondható: nem klasszikus gyarmatai voltak Franciaországnak. Marokkó és Tunézia függetlenségük elnyeréséig francia protektorátusok voltak, míg az Algériában található közigazgatási egységek – szintén függetlenségük elnyeréséig – Franciaország tengerentúli megyéi voltak.

Ez nem volt másképp az 1970-es és 1980-as években sem. Ezekben az évtizedekben kezdődött meg az önkéntes, tömeges kivándorlás Európa felé az afrikai kontinensről.

¹³ BETTS, ALEXANDER: *Human migration will be a defining issue of this country. How best to cope?* The Guardian, 2015. Online elérés: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/sep/20/migrants-refugees-asylum-seekers-21st-century-trend> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

¹⁴ Magyarország esetében tanulmányi ösztöndíjra korábban – a hidegháború időszakában – azon országok hallgatóinak volt lehetősége, amelyek a Szovjetunió partnerei voltak, a szocialista, kommunista politikai berendezkedést választották a függetlenedést követően. Jelenleg Magyarország több harmadikvilágbeli országgal – így nem csupán afrikaiakkal – kötött bilaterális szerződést, melynek keretében (pl. Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram) az ezen országokból érkező fiatalok a magyar felsőoktatásban tanulhatnak.

¹⁵ Maghreb-országok: Marokkó, Algéria, Tunézia.

Ebben az időszakban – a hidegháborús szembenállásnak köszönhetően – mégis érkezettek és érkeztek afrikaiak Magyarországra. Természetesen sokkal kisebb számban, mint például az Egyesült Királyságba, vagy Franciaországba.¹⁶

Magyarországot elsődlegesen tanulmányi célból választották, és választják ma is az afrikaiak. Az 1970-es 1980-as években megnyíltak Európa egyetemei az afrikai diákok számára, így a magyarországiak is. Ekkor több százan érkeztek az országba különböző ösztöndíjak keretében, hogy nagy presztízsű, európai diplomát szerezzenek. Az ekkor Magyarországra érkezett afrikaiak közül sokan maradtak, családot alapítottak, és letelepedtek az országban.¹⁷

Abból a tényből kifolyólag, hogy Magyarországra csak az 1970-es 1980-as években érkeztek afrikai bevándorlók, ma főként első és második generációs afrikai népességgel kell számolni az országban. A harmadik generáció jelenleg kisszámú, és még csak csecsemőkből, kisgyermekből áll.

A Központi Statisztikai Hivatal 2011-es népszámlálási adatai alapján, 2011-ben 4 065 olyan ember élt Magyarországon, aki Afrika valamely államában született. Az első generációs bevándorlók közül 1 190 személy szerzte már meg a magyar állampolgárságot.

3. ábra

Az Afrikában született, de már magyar állampolgárságot szerzett, valamint a Magyarországon tartózkodásra, bevándorlásra, illetve letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkezők száma 2011-ben¹⁸

	Magyar	Magyar és más	Nem magyar	Kettős külföldi	Hontalan	Összesen
	állampolgár					
Nő	223	99	969	15	0	1 306
Férfi	426	442	1 871	20	0	2 759
Összesen	649	541	2 840	35	0	4 065

Dolgozatomban csak a Magyarország és a fekete-afrikai országok közötti migrációt, ezen belül is a második generációs félvér fekete-afrikaiak helyzetét vizsgálom.

¹⁶ Magyarországra a már említett tanulmányi ösztöndíjprogramok keretében, a szocialista országokból érkezettek hallgatók, bevándorlók, míg Franciaországban és az Egyesült Királyságba főként a volt gyarmatokról vándoroltak be, nem vagy nem csak tanulási szándékkal.

¹⁷ TARRÓSY ISTVÁN: *Afrikai migránsok a fejlett világban és Magyarországon. Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok*. In: Virág György (szerk.): OKRI Szemle, 2. kötet. OKRI, Budapest, 2012.

¹⁸ A KSH adatai alapján saját szerkesztés. A KSH demográfiára vonatkozó 2011-es népszámlálási adatai. Online elérés: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_demografia (utolsó elérés: 2016. november 10.).

2. Anyaország és befogadó ország

Az anyaország és a befogadó ország fogalmainak elhatárolása könnyen megtehető: az anyaországban születtek, onnan indulnak útnak a migránsok, a befogadó ország pedig – nevéből kikövetkeztethetően – befogadja a vándorokat. Ez a meghatározás – ilyen fekete-fehéren – azonban csak az első generációs migránsokra vonatkozik.

A második, harmadik, sokadik generációs bevándorlók esetében ez a fogalmi elhatárolás már sokkal nehezebb. Ők már a felmenőik befogadó országában születtek, így az már saját anyaországukká válhatott. Míg felmenőik anyaországa számukra már lehetséges, hogy semmit sem jelent: sosem jártak ott, nem akarnak „visszamenni”. Azonban ennek elmentése sem kizárható. Abban az esetben, ha felmenőik befogadó társadalmá még rájuk is idegenként tekint, nem feltétlenül érezhetik ezt az országot otthonuknak. „Elveszett” hazaként, nosztalgiával gondolhatnak felmenőik anyaországára, „visszavágyhatnak”.

Ha a befogadó ország társadalmá felől közelítjük meg a kérdést, akkor is megjelenhet az a kettősség, melyet a sokadik generációs bevándorlók érzékelnek identitásukban. Be is fogadták őket, meg nem is.

A rendkívül nehéz, bonyolult és zavaros fogalmi elhatárolás, valamint amiatt, hogy dolgozatomnak nem célja ezen fogalmak vizsgálata, a második generációs bevándorlók anyaországa alatt felmenőik anyaországát, míg befogadó országuk alatt felmenőik befogadó országát értem.

V. Hipotézisek

1. Első hipotézis: a magyar társadalom és a második/harmadik generációs bevándorlók

Magyarország társadalmá a második/harmadik generációs bevándorlókra még bevándorlóként tekint. Ebből kifolyólag a társadalom még ma sem tekinti őket saját részének. A magyar társadalom nem tesz különbséget a migránsok között abból a szempontból, hogy melyik országból, vagy kontinensről érkeztek.

1.1. A primer kutatás eredményei

A kérdőívem 5-8, valamint 11. és 12. kérdései foglalkoznak azzal, hogy a magyar társadalom tisztában van-e azzal, hogy kik azok a második/harmadik generációs bevándorlók, illetve, hogyan vélekednek róluk: bevándorlóként tekintenek-e rájuk, vagy sem.

A válaszadók több mint fele, 56,7%-a (38 kitöltő) válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy tudja kik azok a második és harmadik generációs bevándorlók. Ez igaznak bizonyult. A második/harmadik generációs bevándorlók fogalmának definiálására irányuló kérdésnél minden kitöltő a következő választ fogalmazta meg saját szavaival: *a második generációs bevándorlók azok, akiknek a szülei bevándoroltak, de ők már a befogadó ország területén születtek. Míg a harmadik generációs bevándorlók esetében a nagyszülők voltak a migránsok.*

A definíciós kísérletekből azt szűrtem le, hogy a válaszadók már nem migránsként tekintenek a második/harmadik generációs bevándorlókra, hiszen ők már az „új hazában” születtek, nevelkedtek, szocializálódtak, tanultak. Az egyik válaszadó ki is emelte: „Bár hogy miért nevezik még mindig bevándorlónak őket, amikor ők személyesen már sehova sem vándoroltak, azt nem tudom.” Ennek ellenére arra a kérdésre, hogy a második és harmadik generációs bevándorlóra valóban bevándorlóként tekintenek-e, a kitöltők 56,7%-a (38 válaszadó) mondta azt, hogy szerintük a második/harmadik generációsok már nem bevándorlók. 28,4% (19 válaszadó) szerint azonban még mindig bevándorlóknak számítanak. Azok közül a válaszadók közül is voltak olyanok, akik szerint még migránsnak számítanak a második/harmadik generációs bevándorlók, akik a meghatározásnál „értetlenkedtek” a felett, hogy őket miért hívják még mindig bevándorlóknak. Véleményem szerint a kitöltők rámutattak az egyik legnagyobb félreértésre a sokadik generációs bevándorlók kapcsán: miért kell őket még mindig bevándorlóknak hívni? Ez is nagyban hozzájárul a fogalmi- és képzavarhoz az emberek gondolkodásában, melyet a mindennapi életben, illetve a kérdőív elemzése közben is tapasztaltam.

A válaszadók többsége annak ellenére, hogy azt mondták, a második/harmadik generációs bevándorlók már nem bevándorlók, ezt követően a többség, 55,2% (37 kitöltő) mégis úgy vélte, hogy a befogadó országok társadalmi nem tekintik saját részüknek a második/harmadik generációsokat. Csupán a válaszadók 13,4%-a (9 kitöltő) mondta azt, hogy a befogadó társadalom szerves részei.

A nem melletti érveket három csoportra bontottam: kulturális okokra, a befogadó társadalomhoz köthető korlátokra, valamint a második/harmadik generációs bevándorlókhoz köthető korlátokra.

A társadalmi kirekesztettség a kérdőív válaszadói szerinti okait a következő táblázat tartalmazza:

4. ábra

A társadalmi kirekesztettség okai a válaszadók szerint

Kulturális okok	A befogadó társadalomhoz köthető korlátok	A második/harmadik generációs bevándorlókhoz köthető korlátok
máshonnan származnak az ősök	nincs meg az egy csoportba való tartozás érzése	nem integrálódnak
más vallás	a befogadó társadalom fél tőlük	szegregáltak élnek
más hagyományok	rasszizmus	nem akarnak szocializálódni
más múlt	idegeneknek, kívülállóknak, terroristáknak, élősködnek tartják őket → idegengyűlölet	
más életmód	más a bőrszínük	
	nacionalizmus	
	bizalmatlanság a befogadó társadalom részéről	
	kirekesztik őket	

Fontosnak tartom kiemelni azt, hogy a legtöbb válaszadó olyan indoklást írt ahhoz, hogy szerintük miért nem szerves tagjai a társadalomnak a második/harmadik generációs migránsok, mely arra enged következtetni, hogy inkább a társadalomban keresendő

ennek korlátai, akadályai, nem a más országból, kontinensről származó emberekben. Ez a 4. Ábra alapján is látható. Feltételezem azonban azt, hogyha konkrétan az lett volna a kérdés, hogy melyik csoport a hibás a kirekesztésért, a válaszadók többsége a második/harmadik generációs bevándorlókat mondta volna.

Azok, akik azt jelölték be, hogy a második/harmadik generációs bevándorlókat a befogadó ország társadalma saját részének tekinti azzal indokolták döntésüket, hogy mivel már ők a befogadó országban születtek, annak állampolgárai, ebből következően a többi „őshonos” állampolgárral egyenjogú státus illeti meg őket. Az egyik kitöltő kiemelte, hogy a második/harmadik generációs bevándorlók akár színesíthetik is a befogadó ország kultúráját, társadalmát. Ez természetesen csak abban az esetben érvényes, hogyha a befogadó társadalom valóban befogadó, és képes adaptálni a multikulturalizmust.

1.2. A hipotézis érvényessége

Primer kutatásom alapján hipotézisem azon fele megdőlt, amikor azt vártam, hogy a magyar társadalom véleménye szerint a második/harmadik generációs bevándorlók még mindig bevándorlónak számítanak, hiszen a kérdőívet kitöltők több mint fele szerint a második és harmadik generációs bevándorlók, már nem bevándorlók.

Paradox módon azonban, a társadalom elutasítja azt a tényt, hogy a második/harmadik generációs migránsok hozzátartoznak ahhoz a szociális környezethez, amelyhez ők is. Így hipotézisem azon része igaznak bizonyult, amikor azt feltételeztem, hogy a magyar társadalom nem tekinti őket saját, szerves részének.

Úgy véltem, hogy a kirekesztésnek, annak kívülállóként tekintenek a második/harmadik generációsokra az lehet az oka, hogy a társadalom még mindig egyfajta migránsként gondol rájuk. Ez a feltevés megdőlt. Így új okokat kell keresni, melyre a kérdőívet kitöltők – részben – már rámutattak.

Hipotézisem azon állítására nem kaptam pontos választ, hogy a magyarok különbséget tesznek-e származási ország alapján a migránsok között. A válaszokból azt a következtetést tudtam inkább levonni, hogy az emberek már azt sem tudják elkülöníteni egymástól, hogy kik az első, illetve a sokadik generációs bevándorlók. Ritka volt az a kitöltő, aki konzekvensen különbséget tett közöttük. Véleményem szerint ez a zavar óriási problémát jelent, különösen most, az európai migrációs válság kirobbanását követően.

2. Második hipotézis: társadalmi kirekesztés a második generációs afrikaiak szemszögéből

A Magyarországon élő második generációs afrikaiakat a magyar közösségek kirekesztik magukból, illetve negatív megkülönböztetés, valamint rendszeres atrocitások sújtják őket.

2.1. A primer kutatás eredményei

A nyolc interjúalanyom közül öt mondta azt, hogy részesült kirekesztésben a bőrszíne miatt, valamint heten azt, hogy érte őket atrocitás, valamint megkülönböztetés.

A megkérdezett második generációs afrikaiak a kirekesztés és az atrocitások szempontjából a gyermekkort emelték ki. *Khaliqa* (21) egyenesen azt mondta, hogy a gyere-

kek nagyon „gonoszak” tudnak lenni. Véleményem szerint ez a gyermeki „gonoszság” az otthonról hozott rossz mintákból ered, melyet az óvodában, és általános iskolában a gyerekek még nem képesek leküzdeni.

Már ebben az időszakban is rendkívül fontos az óvodai, valamint az iskolai nevelők szerepe, hiszen ez alapozza meg majd a gyermekek későbbi kritikus gondolkodását, mely akár a szülőkkal szemben is felmerülhet. Így a gyermeki „gonoszságot” a későbbiekben felválthatja a felnőtt „jóindulat”. A kamaszkort követően már kialakult, felnőtt gondolkodás már nem lehetséges, vagy csak valamilyen trauma által lehet megváltoztatni. Ebből következően lehetséges az, hogy a második generációs afrikaiakat, kikerülve a középiskolai környezetből, kevesebb atrocitás éri.

Khaliqa mondta továbbá azt is, hogy rendkívül nehéz számára feldolgozni azt, hogy a külső tulajdonságai alapján bántják, melyek alapvetően nem negatívumok, és amelyekről természetesen senki sem tehet. A lelki terror, amely akár a gyerekek, akár az utcai „beszólógatások” következményeként éri őket, rányomja bélyegét mind az önbecsülésükre, mind a lelki fejlődésükre. Interjúalanyaim azonban elmondták, hogy az utcai „beszólógatásokat” nem veszik annyira magukra, mint azt, amikor a közösségen belül éri őket sértő megjegyzés.

Szintén *Khaliqa* világított rá arra, hogy az atrocitások kezelésében senki sem tud neki segíteni. A Tanzániából, tanulási szándékkal érkező édesapja, rögtön egyetemi közegbe került, majd később is meg tudta válogatni barátait, így őt nem érte olyan minőségű lelki bántalmazás, mint a gyermekét. Így ő sem tud neki segíteni abban, hogyan kellene az ilyen helyzeteket kezelni, mivel az egyetemi csoporttársaitól nem kapott olyan jellegű visszajelzéseket, mint *Khaliqa* az általános- és középiskolában.

Az interjúk során kértem, hogy idézzék fel azokat a sértéseket, amely érték őket, melyek a legjobban bántották őket. A megkérdezetteim a következőket emelték: „*El-szivod előlünk a levegőt!*”, „*Ki kéne irtani a fajtádat!*”, „*Csak rabszolganak vagytok jók!*”, „*Húzzál vissza Afrikába!*”.

A megkülönböztetés is a második generációs afrikaiak mindennapi életének része. Azonban interjúalanyaim a diszkrimináció inkább pozitív oldalát emelték ki, mintsem a negatívát. A hátrányos megkülönböztetés kapcsán csak azt említették meg, hogy a tanárok könnyebben kiszúrják őket a padban.

Khaliqa pozitív diszkriminációként jelölte meg például azt a jelenséget, hogy amikor egy új baráti társaságba kerül, akkor az új emberek nagyobb érdeklődéssel fordulnak felé, mint például egy szintén új, de fehérbőrű személy felé.

Georgina (21), aki jelenleg még tanul, is hasonlóan fogalmazott *Khaliqához*. Ő is tapasztalta már, hogy külső jegyei miatt figyeltek fel rá, és ezért elegyedtek vele szóba.

Espérance (25) az Afrikáért Alapítvány oktatási és szociális referense is a megkülönböztetés pozitív oldalát hangsúlyozta. Valamint azt is elmesélte, hogy rendszeresen megdicsérik, hogy milyen szépen beszél magyarul. Ezt persze annak ellenére teszik, hogy *Espérance* Magyarországon született és nőtt fel.

Telma (25), aki jelenleg Service Desk Analyst, valamint Market Research Analyst pozíciókban dolgozik, a munkavállalás során érezte a pozitív megkülönböztetést. A munkáltatók úgy vélték – megfogalmazása szerint –, hogy külleme, valamint személyisége változást generálhat a csapatban.

2.2. A hipotézis érvényessége

Hipotézisem első fele igaznak bizonyult, azaz a második generációs afrikaiakat érinti a közösségi kirekesztés. Azonban az interjúkon elmondottak alapján ez a jelenség nem kíséri végig egész életüket, csupán az iskolai évekre, ezen belül is az általános- és középiskolára jellemző.

Az atrocitások tekintetében ugyanaz mondható el, mint a kirekesztés esetében. Ennél a jelenségnél meg kell még említeni az utcai „beszólogatásokat” is, melyek idegen emberek részéről érkeznek, és nem csak az iskolás évekre korlátozódik, hanem egész életüket végigkíséri.

Hipotézisem azon része azonban megdőlt, hogy a második generációs afrikaiakat kizárólag negatív diszkrimináció éri. Az interjúk során minden megkérdezett a pozitívumokat helyezte előtérbe.

3. Harmadik hipotézis: a második generációs afrikaiak identitása

A társadalmi kirekesztettségéből, illetve a kettős lojalitásból következően a második generációs afrikaiak továbbra is kötődnek származási országukhoz, és hajlamosak a visszavándorlásra. Keresik identitásukat.

3.1. A primer kutatás eredményei

Az interjú során négy olyan kérdést tettem fel az alanyoknak, mely a származási országhoz való kötődéshez, a visszavándorláshoz és az identitásukhoz kapcsolódott.

A nyolc interjúalanyom közül csak kettő véleménye tért el a többiekétől abban a kérdésben, hogy mennyire kötődnek felmenőik származási országához, valamint hogyan gondolnak Afrikára.

Az egyik eltérő véleményt *Daia* (21) fogalmazta meg. Ő ugyanis – állítása szerint – egyáltalán nem kíváncsi Afrikára. A másik eltérően nyilatkozó *Aiyanna* (17) volt, aki semlegesen tekint felmenői származási országára. Ebből következően a hat egybehangzó vélemény az volt, hogy imádják, vágnak oda.

Heena (22) még nem járt Afrikában ebből kifolyólag a még nem látott részeként tekint édesapja országára, kontinensére.

Khaliqa pontosan leírta azt, hogy milyen érzés volt egy fejlett országból fejlődőbe menni. Elmondása szerint Tanzániában hiányzik a középréteg, így csak a mélyszegénység, valamint az örületes gazdagság (pl. szolgákat tartanak) van jelen. A végletek miatt nem tudná ott elképzelni életét, egyik csoporttal sem tudna azonosulni, de ettől függetlenül egy része, és vágyik oda, imádják.

A nyolc megkérdezett második generációs afrikai közül csupán csak ketten jártak eddig még Afrikában: *Espérance*, illetve *Khaliqa*. A többi megkérdeztemnek még nem nyílt rá lehetősége, vagy nem is vágytak rá.

A visszavándorlás kapcsán a meginterjúvolt második generációs afrikaiak közül csak ketten mondták azt, hogy gondoltak már arra, hogy Afrikába költözzenek. A maradék hat ember elutasította ennek a gondolatát.

Khaliqa úgy fogalmazott, hogy nem találná ott a helyét a már szintén leírt végletek miatt. Továbbá kiemelte még a mentalitásbeli különbségeket is. Véleménye szerint nem tudná felvenni azt a lassú életritmust, amely Afrikára jellemző. Amennyi alkalommal ott jár, mindig úgy érzi magát – az ő szavaival élve –, mint egy „*búgócsiga egy lassított felvételben*”.

Telma azonban pont a kultúra miatt költözne szívesen Afrikába. Valamint az Afrika egyes részein meglévő rendkívül jó munkalehetőségek miatt. *Espérance* volt a másik, akiben már többször is felmerült az, hogy Afrikába költözzön és ott vállaljon munkát. Azonban úgy gondolja, hogy nehezebb esne a magyarországi hozzátartozóit itt hagynia.

Az identitásra irányuló kérdésnél az afrikai hagyományok őrzésére is rákérdeztem, mely válaszok alapján három kategóriát hoztam létre: elutasító, átmeneti, „afrikai”.

Ketten teljesen elutasítóak voltak. *Aiyana* és *Daia* úgy érzik, hogy identitásukat semmilyen mértékben nem befolyásolja az, hogy afrikai származásúak, ezért az afrikai tradíciókat sem ápolják.

Espérance sem őrzi az afrikai gyökereiből eredő szokásokat. Elmondása szerint egyrészt azért, mert ezek ismeretlenek számára, másrészt a magyar társadalmi berendezkedés más, mint az afrikai törzsi kultúrák. Ennek ellenére úgy véli, hogy a világhoz való hozzáállásban sok afrikai van: pl. családcentrikus, képes az emberek felé alázattal fordulni, valamint szociálisan érzékeny. Ezeket a tulajdonságokat édesapjától sajátította el, így ezek Afrikára emlékeztetik. Ebből következően őt már az átmeneti csoportba lehetne besorolni.

Georgina is azt mondta, hogy nem őrzi édesapja hagyományait, azonban rajong a nigériai ételekért, valamint ruhákért. Véleményem szerint a konyhaművészet továbbélése is egyfajta hagyományőrzés, így már ő is az átmeneti kategóriába tartozik.

Heena és *Khaliqa* is ebbe a csoportba tartoznak. Az édesapjukra jellemző jókedvet, a töle tanult táncot és éneklést mondták, mint a szokások, hagyományok őrzésének formáit.

Két interjúalanyom került az „afrikai” csoportba. Egyikük *Fatime*, aki különlegesen tartja, hogy afrikai származású lehet. A hagyományokat egy éves baráti, családi magyar-mali találkozó keretében őrzik. A másik „afrikai”: *Telma*, aki számára az elmúlt években vált fontossá az, hogy megismerkedjen édesapja kultúrájával, melyet igyekszik azóta továbbadni gyermekének is.

Az identitással kapcsolatban a fent már említett két „elutasító” voltak azok, akik nem érzik identitásukra befolyásoló tényezőként azt, hogy afrikai származásúak.

Ezzel szemben például *Khaliqa* azt mondta, hogy szíve szerint ő inkább tanzáninak érzi magát, és csak a családjára iránti tiszteletből vallja magát magyarnak. Kiemelte, hogy ez az érzése főként a magyar társadalom feléje irányuló rasszizmusából fakad.

Heena bevallotta, hogy identitásavara van azért, mert a másik, az afrikai felét sosem tudta megismerni. Ebből kifolyólag rendkívüli módon vágyik arra, hogy kijusson Kongóba az édesapjához.

Espérance elmesélte, hogy számára identitásproblémát jelentett vegyescsaládban felnőni úgy, hogy nem volt lehetősége megismernie a másik felét. A külső jegyeket is nehéz feledni: Magyarországon azért nézik meg az utcán, mert sötét a bőre, Afrikában azért, mert világos. Így megfogalmazása szerint: „...*nincs otthon. Persze ez nézőpont kérdése: valójában mindenhol otthon vagyok.*”

Espérance nagyon pontosan körülírta azt is, hogy mit is érez identitásával kapcsolatban. „*De az biztos, hogy érdekes (pozitív és negatív is) megélni az identitásomat, az*

emberek körülöttem azt keresik, hogy milyen nőnek lenni, hogyan kell boldognak lenni, milyen pályát válasszanak, míg nekem pluszban azt is el kell döntenem, hogy mennyire foglalkozom azzal, hogy a vérem máshonnan származik, szánjak erre időt és energiát vagy ne? Ez a kérdés.”

3.2. Az identitás kérdése

Pataki Ferenc szerint az identitás fogalmának definiálásához szükséges alapkérdés a következő: „*miként és milyen pszichikus közvetítések és működésmódok révén lehet véges és behatárolt egyéni élete során azonos önmagával az a különös »dolog«, az a sajátos »tárgyiság«, amelyet társadalmi embernek, személyiségnek nevezünk?*”¹⁹ Azaz az identitás pontos megfogalmazása egyenlő az önazonosság, valamint a társadalmi azonosságtudat megtalálásával.

Az identitás kérdésköre azon jelenségeket foglalja magában, melyek az egyén és a társadalom közötti lelki viszonyra vonatkoznak.²⁰ Így például azt, hogy az egyént kirekeszti vagy befogadja-e a társadalom; az egyén idegennek vagy részesnek érzi-e magát. Ide tartozik még a történelmi, kulturális azonosságtudat, vagy akár a közös nyelv is.

Az identitásnak számos aspektusa van. Létezik egyéni, a családhoz köthető, politikai, valamint nemzeti identitás is.²¹ Egy ember életében már az is óriási sikerként könyvelhető el, ha az említett identitás típusok közül akár egyben is teljes mértékben meg tudja találni önmagát. Az identitás meghatározása az egyén sikerességének záloga.

Az identitásunk nem csak egy objektív tudás arról, hogy nők vagy férfiak vagyunk-e, hogy melyik országban születtünk, mi a vallásunk, stb., hanem érzelmekkel átitatott ismeretrendszer is, mely alapján a gyakorlatban is megvalósítjuk azt, hogy mely csoporthoz tartozunk.²² Ebből következően például, hogyha magyarnak érzem magam, akkor március 15-én, őseink tiszteletére magyar színű kokárdát tűzök ki a kabátomra, nem például franciát.

Identitásunk kialakulása az önreflexió²³ elsajátításával kezdődik meg. Az, hogy képesek leszünk tárgyként tekinteni saját magunkra hozzájárul külső jegyeink felismeréséhez (pl. férfi, női különbségek, bőrszín, stb.). A külső jegyek mentén elindulhat az önmeghatározás hosszadalmas folyamata.

Pataki István két társadalmi kategóriát különített el: azokat a társadalmakat, amelyek „identitásprogramokat” rendelnek az egyénekhez, valamint azokat a társadalmakat, amelyekben megjelenhet az identitásprobléma jelensége.²⁴

Pataki István szerint az identitásprobléma „*az egyén önmeghatározási feszültsége és nehézsége*”²⁵. Ezen nehézségek olyan társadalmakban jöhetnek létre, melyek tagoltak,

¹⁹ PATAKI FERENC (2002): *Identitás-személyiség-társadalom*. In: Lengyel Zsuzsanna (szerk.): *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 396. p.

²⁰ PATAKI 2002.

²¹ PATAKI 2002.

²² PATAKI 2002.

²³ „...*önmagunk tárgyként történő, »külső« szemlélése*” (PATAKI 2002, 399. p.).

²⁴ PATAKI 2002.

²⁵ PATAKI 2002, 397. p.

valamint teret nyitnak az individualizációnak. Azaz az egyének szabadon dönthetnek arról, hogy kik is ők valójában, „művelhetik” identitásukat.

Identitásprobléma abban az esetben is felmerülhet, ha különböző társadalmi változások²⁶ következnek be, melynek során az egyének úgy érezhetik, hogy „elgyökértelenedtek”.²⁷

Ez az elgyökértelenedés jelenti a problémát a második generációs afrikaiak, vagy afrikai származású magyarok identitásában is. A pohár félig tele van, hiszen ismerik, tudják, gyakorolják egyik szülőjük hazájának értékeit, szokásait, hagyományait. Azonban a pohár félig üres, hiszen másik felüket kevéssé, vagy egyáltalán nem ismerik.

Míg egy magyar szülőktől, Magyarországon született, nevelkedett és élő egyénnek viszonylag könnyű meghatározni azt, hogy nemzeti értelemben hova tartozik, addig egy második generációs afrikai keresi (amennyiben keresi) kulturális, nemzeti identitását. Keresniük kell, mivel a magyar társadalom erre rákényszeríti őket azzal, hogy nem képes „teljes jogú” magyarként tekinteni rájuk.

Pszichológiai szükségszerűség az, hogy valahová be akarjuk sorolni magunkat, tartozni szeretnénk valakikhez. Súlyos közhely, de igaz: az ember társas lény. Mindenkinek szüksége van arra, hogy egy olyan csoport befogadja, melynek értékrendszerével képes azonosulni. Az interjúk alapján elmondható, hogy ez a második generációs afrikaiaknak nehéz. Magyarországon születtek, nevelkedtek, így magyarnak érzik magukat, de közben ott van egy hiányérzet, melyet nem tudnak betölteni a magyar közegben.

Az afrikai származásúak, vagy bármelyik olyan egyén, aki kevert identitással rendelkezik csak abban az esetben találhatja meg valós társadalmi személyiségét, ha a másik felét is meg tudja ismerni. Ezt követően dönthet úgy, hogy a másik felére nem érdemes időt szánnia, mert nem tud vele azonosulni. Vagy éppen fordítva: mondhatja azt, hogy megismerve az „újat” a „régivel” nem tud már sorsközösséget vállalni. Egy harmadik út is létezik, mely szerint az egyén mindkét felét képes elfogadni, és mindenhol képes „otthon” lenni. Az identitás megtalálása során a hangsúly az egyéni döntésen van.

3.3. A hipotézis érvényessége

A második generációs afrikaiak többsége kötődik felmenői származási országához még akkor is, ha sosem járt ott. Az interjúalanyok válaszaiból azt a következtetést tudtam levonni, hogy Afrikára, mint második, vagy nem látott otthonukra gondolnak. Így hipotézisem ezen tézise igaznak bizonyult.

A visszavándorlásra való hajlammal kapcsolatos feltevésem azonban megdőlt. Csupán ketten mondták azt, hogy szívesen Afrikába költöznének, de különböző okok miatt ezt mégsem teszik meg. Továbbá azt sem lehet elmondani, hogy az a két ember szeretne „visszavándorolni”, akik már jártak a térségben, ez csak egyikükre igaz. A másik „visszavágyónak” nincs arról személyes, primer tapasztalata, hogy milyen az afrikai élet. Így az ő esetében a térség misztifikációja is felmerülhet.

²⁶ Ilyen társadalmi változás volt például a magyarok életében a trianoni, illetve a párizsi békeszerződések következtében létrejött új Magyarország. A határokon kívül élő magyarok identitásában nem azonnal állt be válság. Ez inkább a következő generációkra jellemző.

²⁷ PATAKI 2002.

A hipotézisem utolsó eleme is igaznak bizonyult: a Magyarországon élő második generációs afrikaiak keresik identitásukat. Az interjúk során a jelenséggel is találkoztam, hogy bizonyos esetekben az egyik interjúalany (*Khaliqa*) úgy érzi, hogy titkolnia kell azt, hogy kinek is érzi magát valójában.

Két legfiatalabb interjúalanyom mondta azt, hogy nekik nem kell keresniük identitásukat, mert egyszerűen csak magyarok, nem befolyásolja őket az, hogy vannak afrikai felmenőik. Véleményem szerint ez a jövőben nagy valószínűséggel változni fog. Az identitás-keresés folyamatában nem a nemzeti élvezet prioritást, nem ezen kezdenek el először gondolkodni az egyének. A kamaszkor során vannak ennél sokkal fontosabbnak tűnő kérdések is. Valamint egy tinédzser még nem rendelkezik akkora rálátással a körülötte lévő, szélesebb értelemben vett világról, mint amekkoráival 5-10 évvel később fog, amikor már képes lesz elgondolkozni azon, hogy afrikai, vagy magyar, vagy mindkettő, vagy egyik sem.

4. Negyedik hipotézis: a második generációs afrikaiak gazdasági, és politikai megítélése Magyarországon

A társadalmi megítélésből következően a második generációs afrikaiak marginális szereplői Magyarország gazdasági, valamint politikai életének. Az afrikai származásúak ellen irányuló idegengyűlölet hozzájárul Magyarországon a szélsőjobboldali pártok megerősödéséhez.

4.1. A primer kutatás eredményei

A kérdőív utolsó 8 pontja, azaz a 13-20. kérdések irányultak a második/harmadik generációs afrikaiak gazdasági és politikai helyzetét érintő tényekre, esetleges problémákra.

A kitöltők döntő többsége, 71,8%-a (48 fő) szerint van valamilyen gazdasági hatása a vizsgált csoportnak a befogadó ország gazdaságára. Míg a válaszadók 8%-a (4 kitöltő) szerint ez nem így van.

Azok, akik azt mondták, hogy a második generációs afrikaiaknak van hatása Magyarország gazdaságára, főként a negatívumokat emelték ki. A gazdasági és politikai hatások kapcsán feltett kérdésekre adott válaszokból is kitűnik az, amit már az előző hipotézisnél is kiemeltem: annak ellenére, hogy a kitöltők pontosan definiálták, kik a második/harmadik generációs bevándorlók, mégsem tudják őket a gyakorlatban elhatárolni az első generációs migránsoktól.

Azon kitöltők, akik szerint van valamilyen gazdasági hatásuk a befogadó országra a második generációs afrikaiaknak, azok abban látják ezt a befolyást, hogy a vizsgált csoport olcsó munkaerőt jelent a befogadó országnak; olyan munkákat vállalnak el, amelyet a tanult befogadó országbeli emberek nem végeznek el, azaz amelyek alacsonyan fizetett állások (hozzátennem, hogy amelyek ezáltal olyan munkák, amelyek alacsony társadalmi presztízzsel bírnak). A válaszadók véleménye szerint a második generációs afrikaiak főként feketén dolgoznak a befogadó országban. A kérdőívet kitöltők között az is elterjedt vélemény, hogy a második generációs afrikaiaknak nincs semmilyen szakképzettségük, így nem tudnak olyan munkát vállalni, amely előrébb tudná vinni az ország gazdaságát. A válaszadók szerint az afrikai származásúak közül sokan munka-

nélküliek, ezért miattuk erősödik a szociális teher, nyomás az országon: több „*élősködő, terroristát*” kell eltartani. Tönkreteszik a gazdaságot.

Voltak olyan válaszadók is, akik azt jelölték meg, hogy van befolyásuk a befogadó ország gazdaságára, azonban ezt a hatást pozitívan értékelték. Így például kiemelték, hogy mivel tanulnak és dolgoznak, ezért nagyobb lesz a befogadó ország gazdasági termelékenységére. A kitöltők szerint a második generációs afrikaiak hozzájárulhatnak ahhoz, hogy Magyarország hatékony külkapcsolati hálót építsen ki az afrikai országokkal. Véleményem szerint erre az oktatás²⁸, illetve a kulturális együttműködés területein van reális esély, valamint új innovációk is meghonosodhatnak.

Akik szerint nincs hatásuk a befogadó ország gazdaságára, azok azzal érveltek, hogy mivel már az adott országban születtek és szocializálódtak, ezért van lehetőségük tanulni, valamint dolgozni, így ugyanolyan hatásaik vannak a befogadó ország gazdaságára, mint a helyieknek.

A következő gazdaságra irányuló kérdés az anyaországra vonatkozott. A válaszadók 55,2%-a (37 fő) mondta azt, hogy a második generációs afrikaiaknak van gazdasági hatásuk felmenőik anyaországra. A kitöltők 13,4%-a (9 fő) szerint viszont nincs semmiféle befolyásuk.

E kérdés indoklása során is látszott az a probléma, melyre már többször rámutattam: a válaszadók többsége nem tudja teljes mértékben elkülöníteni egymástól az első és a többgenerációs bevándorlókat. A kitöltők úgy vélik, hogy mivel a második generációs afrikaiak nem azokban az országokban élnek, ahonnan felmenőik származnak, ezek gazdaságát rontják azáltal, hogy nem tudnak ott bevételt termelni, valamint munkaerőhiány is felléphet a kivándorlások következtében. A kitöltők egy része azt is felvetette, hogy mivel a szakképzettek vonulnak ki, a migránsok ezzel is ronthatják az anyaországok gazdaságát. A kivándorlás az anyaország szemszögéből nézve esetleges pozitív oldalára is rávilágítottak: így az adott országnak kevesebbet kell költenie szociális kiadásokra. Ezekből a válaszokból látható a leginkább az, hogy óriási fogalmi zavar van az emberek fejében, hiszen egy második generációs bevándorló nem tud kivonulni felmenői anyaországából, mivel ő már nem ott született. Csak abban az esetben tud kivonulni onnan, ha már egyszer kivonult felmenői befogadó országából, „visszatért” az anyaországba, majd ismét útnak indult. Ezt nevezzük cirkuláris migrációnak. A visszatérés kapcsán kell azokat a válaszokat megemlíteni, melyek azt tartalmazták, hogy a második generációs bevándorlók a „külhóban” megszerzett tudást visszatérve „hazájukba” kamatoztatni tudják. Képesek lehetnek a fejlődő afrikai országok gazdasági fejlődését elősegíteni. A kitöltők a hazautalások fontosságát is megemlítették.

Azok, akik azt jelölték meg, hogy a második generációsoknak már nincs gazdasági értelemben vett hatása az anyaországra, egészen egyszerűen azzal érveltek, hogy ezek az emberek már nincsenek ott, tehát nem ott fejtik ki gazdasági tevékenységüket. Ez alapján úgy vélem, hogy ezen válaszadók tudták csak megfelelően elkülöníteni egymás-

²⁸ Ilyen oktatási kapcsolat például Magyarország és Afrika között a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram. Magyarország 48 bilaterális szerződést kötött fejlődő világbeli országokkal. Ennek a programnak keretében jelenleg 10 afrikai országból (Algéria, Angola, Egyiptom, Etiópia, Ghána, Kenya, Marokkó, Namíbia, Nigéria, Tunézia) érkezhetnek diákok Magyarország felsőoktatási intézményeibe. Online elérés: <http://www.tka.hu/international-programmes/2966/stipendium-hungaricum/> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

tól a migránsok generációit. Azonban ezen kitöltők aránya rendkívül alacsony volt: mindössze a válaszadók 13,4%-a.

A második generációs afrikaiak esetleges politikai hatása kapcsán szintén mind a befogadó ország, mind az anyaország tekintetében tettem fel kérdéseket.

A befogadó ország tekintetében a válaszadók 64,2%-a (43 fő) szerint van politikai hatásuk a második generációs afrikaiaknak. Míg a kitöltők csupán 1,5%-a (1 fő) mondta azt, hogy nincs semmilyen befolyásuk.

A kitöltők a politikai hatáshoz kötötték a társadalmi feszültség kialakulását, mely szerintük azért jöhet létre, mert a második generációs afrikaiak nem tudnak integrálódni a magyar társadalomba. Ennél a kérdésnél ismét a már említett fogalmi zavarral találkoztam. A válaszadók egy része abban látja a második generációs afrikaiak politikai befolyását Magyarországon, hogy a magyar politikai pártok felhasználják őket – a félelemkeltés eszközeivel, az integrációs hajlandóság hiányának hangsúlyozásával – szavazatszerzésre. Véleményem szerint ez súlyos összemosása a jelenlegi, Európát sújtó migrációs válsagnak és a második generációs afrikaiakkal. A rendkívül radikális gondolkodásmód ennél a kérdésnél is megjelent: „*egyenjogúnak érzik magukat, így a politikában is oda kell erre figyelni*”. További kitöltők a második generációs afrikaiak állampolgárságukból fakadó szavazati jogát emelték ki válaszukban, ami segítségével azt a politikai erőt fogják támogatni, mely nekik kedvező programot állít össze. A legtöbb válaszadó véleménye szerint a második generációs afrikaiak jelenléte miatt erősödhet az idegengyűlölet Magyarországon, mely hozzájárulhat a szélsőjobboldali pártok megerősödéséhez.

Arra a kérdésre, hogy a második/harmadik generációs afrikaiaknak van-e politikai hatásuk az anyaországra, a válaszadók közel fele, 49,3%-a (33 fő) azt válaszolta, hogy nem tudja. A kitöltők 34,3%-a (23 fő) szerint van, 9%-a (6 fő) szerint nincs politikai hatásuk a második generációs afrikaiaknak felmenőik anyaországának politikájára.

Akik szerint van politikai hatásuk, azok ezt abban látják, hogy ha a potenciálisan dolgozóképes lakosság egy része már nincs az adott országban, az instabillá teheti az állam politikai helyzetét, és ez teret engedhet a politikai szélsőségek megerősödésének. Továbbá feltételezik, hogy léteznek az anyaországokban olyan politikai pártok, melyeknek az a célja, hogy „visszacsalogassa” a második generációs afrikaiakat.

Akik szerint a második generációs afrikaiaknak nincs már hatásuk az anyaország politikai életére, azok hasonlóan érveltek, mint az anyaország gazdaságára vonatkozó kérdésnél: azért nem befolyásoló tényezők, mert már nem ott élnek.

4.2. Hazautalások

A fejlődő országokból a fejlettekbe vándorlók hazautalásai óriási jelentőséggel bírnak az anyaország gazdaságának fenntartására, fejlesztésére. Ezen hazautalások hozzájárulnak a fogyasztás növekedéséhez, mely hatással van a munka-kínálatra, hiszen, ha nagyobb a kereslet, akkor a kínálatot is növelni kell, melynek előállításához munkaerőre van szükség. A munkalehetőségek növekedése pedig elősegíti a szegénység csökkenését.²⁹

²⁹ ACOSTA, P. FAJNZYLBER, P., LÓPEZ, J.H.: *How important are remittances in Latin-Americ?*, in: FAJNZYLBER, P., LÓPEZ, J.H. (szerk.): *Remittances and Development: Lessons from Latin America*. The World Bank, Washington D.C., 2008.

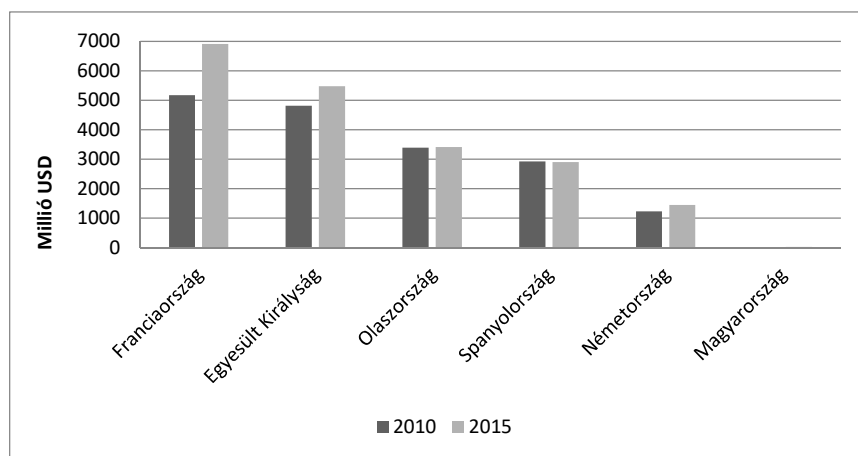
2015-ben csak az afrikai kontinensen 7 olyan ország³⁰ volt, melynek bruttó hazai össztermékében a hazautalások aránya meghaladta a 10%-ot.³¹

A 2010-2015 között Európa országaiból Afrika államaiba utalt pénzmennyiség nem nőtt számottevően. Míg 2010-ben ez az összeg 20,26 milliárd USA dollár volt, addig 2015-re ez az összeg 23,606 milliárd USA dollárra nőtt.³² Ebből arra lehet következtetni, hogy a második generációs bevándorlók már nem utalnak haza pénzt, melynek egyik oka lehet, hogy már csak távoli rokonaik maradtak az anyaországban.

Az európai migrációs célországok szerepelnek az afrikai hazautalások tekintetében is a legelőkelőbb helyeken. Így 2015-ben az első Franciaország volt 6,919 milliárd USA dollárral, a második az Egyesült Királyság 5,485 milliárd USA dollárral, a harmadik Olaszország 3,416 milliárd USA dollárral, a negyedik Spanyolország 2,911 milliárd USA dollárral, az ötödik Németország 1,453 milliárd USA dollárral. Ezen országokból érkezett 2015-ben az összes hazautalások 85,5%-a. Magyarország ez európai listán a 18. helyen szerepelt a vizsgált évben mindössze 31 millió USA dollárral.³³

5. ábra:

Az afrikai országokba való hazautalások mennyisége a vizsgált országokban 2010-ben és 2015-ben³⁴

³⁰ Comore-szigetek: 19,9%, Gambia: 22,4%, Lesotho: 17,5%, Libéria: 31,2%, Szenegál: 11,7%, Togo: 10,7%, Zöld-foki Köztársaság: 12,3%.

³¹ The World Bank Database: Annual Remittances Data. Online elérés: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

³² The World Bank Database: Bilateral Remittance Matrix 2015, 2010. Online elérés: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

³³ ACOSTA-FAJNZYLBÉR-LÓPEZ 2008.

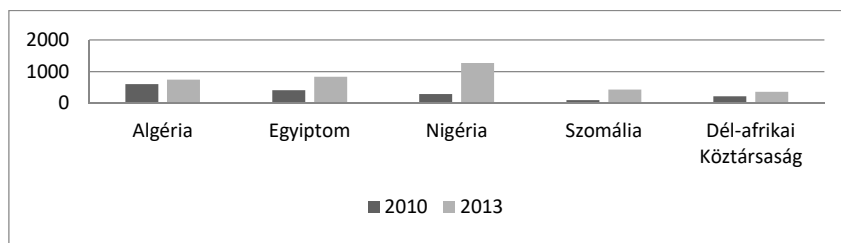
³⁴ A World Bank adatai alapján saját szerkesztés. The World Bank Database: Bilateral Remittance Matrix 2015, 2010. Online elérés: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

2015-ben az Európából Afrikába áramló utalások fő célországai Nigéria (7,232 milliárd USD), Marokkó (6,261 milliárd USD), Tunézia (2,082 milliárd USD), Algéria (1,831 milliárd USD), valamint Egyiptom (1,26 milliárd USD) voltak.³⁵

2010-ben a Magyarországról hazautalt 9 millió USA dollár a következő országokba érkezett: Algériába (1 millió), Egyiptomba (1 millió), Nigériába (6 millió). A fennmaradó egy millió USD megoszlik a többi afrikai ország között. 2015-re ez a szám 31 millióra nőtt. 2015-ben a hazautalások célországai a következők voltak: Algéria (1 millió USD), Egyiptom (4 millió USD), Nigéria (23 millió USD), illetve Tunézia (1 millió USD). A fennmaradó 2 millió USD – 2010-hez hasonlóan – megoszlik a többi afrikai ország között.³⁶ 5 év alatt ez jelentős növekedésnek mondható, mely növekedés összefüggésben van az afrikai bevándorlók növekedésével. Míg például 2010-ben 295 nigériai élt Magyarországon, addig 2013-ra létszámuk már 1 272-re nőtt. Ezzel a legnépesebb afrikai csoporttá váltak Magyarországon.³⁷

6. ábra

A 2010-ben és 2013-ban Magyarországon élő, kiválasztott afrikai országokból származó emberek száma³⁸

4.3. A magyar szélsőjobboldal és az afrikai származásúak

Jelenleg Magyarországon egyik politikai párt programja sem tartalmaz feketék ellen irányuló diszkriminatív kijelentéseket. A magyar jobboldali pártok megerősödésüket nem a Magyarországon élő afrikai származásúak elleni politikájuknak köszönhetik. Magyarországon annyira elenyésző az afrikai származású emberek létszáma, hogy a feketék ellen irányuló radikalizmus révén egyik párt sem tudna miattuk annyival több szavazót szerezni, hogy kormányt alakítson, vagy akár csak bekerüljön az országgyűlésbe.

³⁵ ACOSTA-FAJNZYLBER-LÓPEZ 2008.

³⁶ ACOSTA-FAJNZYLBER-LÓPEZ 2008.

³⁷ The World Bank Database: Bilateral Migration Matrix 2010, 2013. Online elérés: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

³⁸ A World Bank adatai alapján saját szerkesztés. The World Bank Database: Bilateral Migration Matrix 2010, 2013. Online elérés: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (utolsó elérés: 2016. november 10.)

4.4. A hipotézis érvényessége

A kutatásom során azt állapítottam meg, hogy a magyar emberek negatívan ítélik meg az afrikai származású második generációs bevándorlók mind gazdasági, mind politikai aktivitását. Annak ellenére vélekednek így, hogy a vizsgált csoport tagjainak többsége jelenleg a húszas évei elején jár, vagy még fiatalabb, így legtöbbször még tanul, ezért nem is lehetnek „hasznos” részesei a magyar gazdaságnak.

Véleményem szerint ennek egyik oka az lehet – melyet már többször hangsúlyoztam –, hogy az emberek nincsenek tisztában azzal, hogy ki az első és sokadik generációs bevándorló.

A negatív megítélés további oka lehet az, hogy a magyar társadalom nem túl toleráns az idegenekkel³⁹ szemben. Talán a történelmi múlt miatt a mai napig észrevehető a magyarok viselkedésén, gondolkodásmódján az, hogy „féltek” a magyarságot. Félték attól, hogy a magyarság megszűnik létezni. Ez a szorongás már a nacionalizmus kialakulásakor beépült a magyarságtudatba, mivel a történelmi Magyarország területe sokkal nagyobb volt, mint a magyar etnikumú emberek területi elterjedése, így már ekkor attól féltek, hogy a magyarság eltűnik vagy a német (Magyarország ekkor a Habsburg Birodalom, majd 1867. után az Osztrák-Magyar Monarchia része volt), vagy a szláv tengerben (a Magyarországon élő legnagyobb kisebbségcsoport a szláv volt). *Vörösmarty Mihály* már 1836-ban *Szózat* című művében a következőt fogalmazta meg: „*S a sirt, ahol nemzet süllyed el / Népek veszik körül, / S az ember millióinak / Szemében gyászköny ül.*”⁴⁰

Hipotézisem első fele csak annyiban érvényes, hogy a magyar társadalom próbálja a második generációs afrikaiakat kilököni magából, hiszen egy stigma befolyásolja egy ember életútját. Azonban a vizsgált csoport próbál ebből a skatulyából kitörni. Nyolc interjúalanyom közül öten még tanulnak Magyarország valamelyik felsőoktatási intézményében, valamint hárman már dolgoznak, ezzel hozzájárulva Magyarország gazdasági fejlődéséhez. Politikai szerepet csak annyiban vállalnak, mint egy átlagos magyar polgár: élnek állampolgárságukból fakadó szavazati jogukkal.

Hipotézisem második fele megdőlt. A magyarországi jobboldali, valamint szélsőjobboldali pártok jelenlegi sikerüket sem a második, sem az első generációs afrikaiak elleni gyűlöletkampánynak köszönhetik. Ezen politikai pártok politikusai⁴¹ között ugyan gyakoribb a rasszista megnyilvánulás, azonban egy politikus véleménye és a politikai párt irányvonala között súlyos hiba lenne egyenlőséget tenni. Természetesen az ideggyűlölet hozzájárul a radikalizmus felerősödéséhez Magyarországon is, azonban ez a folyamat inkább a jelenlegi Európát, így Magyarországot is érintő migrációs válsághoz köthető, semmint az országban élő második generációs afrikaiakhoz.

³⁹ Még az 1989-es rendszerváltozásokat követően Magyarországra érkezett határon túli magyarokat is idegenként kezelte a magyar társadalom. Románoknak, szlovákoknak, szerbeknek, stb. titulálták őket.

⁴⁰ VÖRÖSMARTY MIHÁLY: *Szózat*. Online elérés: <http://mek.oszk.hu/kiallitas/lenard/irasok/seta/sxg.html> (utolsó elérés: 2016. november 10.).

⁴¹ Például a fideszes *Pósnán László*, illetve a Jobbik alelnöke, Ásotthalom polgármestere, *Toroczkai László* is tettek már afrikai származásúak ellen irányuló rasszista kijelentéseket. L.: A feketék a Fidesz új ellenségei, *Népszava Online*, 2015. április 28. Online elérés: <http://nepszava.hu/cikk/1055616-a-feketek-a-fidesz-uj-ellensegei> (utolsó elérés: 2016. november 10.).

5. Ötödik hipotézis: a második generációs afrikaiak helyzete az európai migrációs válság kirobbanását követően

A 2015-ben kirobbant európai migrációs válság rontott a második generációs afrikaiak társadalmi megítélésén.

5.1. A primer kutatás eredményei

A nyolc interjúalany közül ketten mondták azt, hogy nem érznek különbséget az európai migrációs válság kezdete óta társadalmi megítélésükben, hatan viszont igen.

A társadalmi megítélésben való változás egyik megnyilvánulásaként mondta *Es-pérance* azt, hogy a migrációs válság óta még jobban megnéznek az utcán. *Khaliqát* „mocskos migránsnak” nevezték az utcán, azonban – bevallása szerint – ezt nem vette magára, mert egyáltalán nem tartja helytállóknak.

Georgina azt vette észre, hogy az emberekben erősödött a rasszizmus. Már az is megjegyzéseket tesz, akire korábban nem volt jellemző a faji alapú megkülönböztetés. Elterjedt az az általánosítás, hogy a bevándorló egyenlő a terroristával.

Telmát illegális bevándorlónak nézték a borszíne miatt. Véleménye szerint ez azért lehetséges, mert a magyar emberek nem rendelkeznek megfelelő információkkal, tudással sem Afrikáról, sem a jelenlegi migrációs válságról, sem a menekültek és a bevándorlók közti különbség témájában.

5.2. Az európai migrációs válság és Afrika

A magyar fekete közösséget, főként kis létszámának köszönhetően nem éri annyi atrocitás, mint például jelenleg az arab küllemű személyeket, vagy a romákat. Ennek ellenére az ő társadalmi megítélésükre is hatással van a jelenlegi migrációs válság.

France Mutombo Tshimuanga, az Afrikáért Alapítvány elnöke egy 2015-ös HVG-nek adott interjújában a következőre hívta fel a figyelmet: „Amíg a roma kérdés itt van, addig a bevándorlók és az afrikaiak helyzete nem fog nagy súlyt kapni, kivéve, ha még sokáig folytatódik az, ami a médiában épp folyik.”⁴² Nyilatkozata óta eltelt egy év, és mint kiderült, igaza lett. Manapság a média egyre inkább a Közel-Keletről, valamint Észak-Afrikából érkező menekülteket próbálja meg pejoratív módon bemutatni, mely korábban a roma közösségek ábrázolására volt igaz.

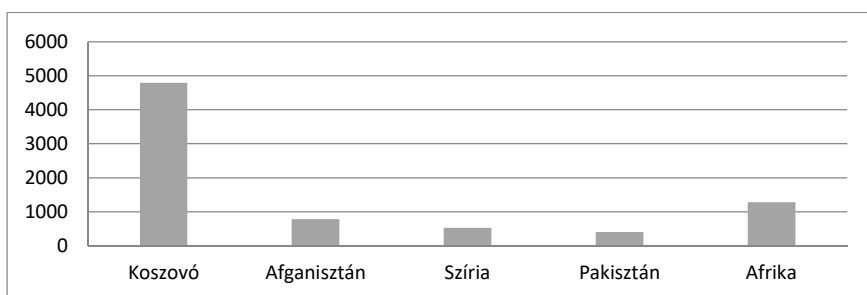
Az Eurostat adatai alapján 2014-ben és 2015-ben 8 865 menekült nyújtotta be menedékkérelmét Magyarországon. Ezen kérelmet több mint felét koszovóiak (4795 menekült) nyújtották be. Őket követik az afgánok (780 menekült), a szírek (530 menekült), a pakisztániak (405 menekült). Csupán ezt követően jelenik meg az első afrikai ország, Nigéria a listán, azonban nagyságrendekkel kisebb számokkal: 2014-2015 között 250 nigériai menekült nyújtott be menedékkérelmet Magyarországon. Közülük csupán tízen maradhattak Magyarországon, a fennmaradó 240 embert hazatoloncolták. Az Algériából érkező mind a 200 menekült kérelmét elutasították. Azonban a szómáliai menekül-

⁴² A szemében csak egy menekült leszek, aki elveszi a munkáját, HVG Online, 2015. július 3. Online elérés: http://hvg.hu/itthon/20150703_a_szemeben_en_is_csak_menekult_leszek (utolsó elérés: 2016. november 10.)

tek közül csak 10 ember kérelmét nem fogadták el, így 135 szómáliai maradhatott Magyarországon. A többi afrikai államból érkező menekültek száma, országonként nem érte el a százat az elmúlt két évben. Ehhez képest az 530 szíriai menedékkérő közül Magyarország csupán 190 embertől tagadta meg a belépést, így a vizsgált időszakban 340 szíriai kapott legális státust Magyarországon.⁴³

7. ábra

A 2014-2015 között menedékkérelmet benyújtók száma származási ország szerint⁴⁴

Ezen adatokból tisztán látható, hogy a jelenleg zajló migrációs válság időszakában Magyarországra érkező menekültek alacsony hányada afrikai. Így a magyarok tévesen kapcsolják össze ezt a jelenséget az afrikaiakkal.

5.3. A hipotézis érvényessége

Hipotézisem igaznak bizonyult. Interjúalanyaim többsége érzi, hogy a migrációs válság kezdete óta megváltozott társadalmi megítélésük. Azok, akik nem ismerik őket, így legtöbbször az utcán, bevándorlónak minősítik őket, mely még a kisebbik probléma. Az, hogy valaki bevándorló még nem kellene negatívumnak lennie. A nagyobb gond az, hogy a bevándorló, még inkább a migráns – amelyek természetesen ugyanazt jelentik, mégis észrevehető egy bizonyos mértékű hangsúlyeltolódás a két fogalom között – mára már pejoratívvá, esetenként szitokszóvá vált.

Ez az „első látásra ellenszenv” az emberek tájékozatlanságából, vagy éppen félretájékoztatásából fakad. A migrációs válság kirobbanása óta Magyarországon elterjedté vált azt a gondolkodásmód, mindenki, akinek kicsit is barnább a bőrszíne a megszokottól, az bevándorló, valamint minden bevándorló terrorista is egyszemélyben. A másik súlyos hiba a legális, illegális bevándorló és menekült fogalmak közötti egyenlőségtétel,

⁴³ Eurostat Database of Asylum. Online elérés: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (utolsó elérés: 2016. november 10.).

⁴⁴ Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés. Eurostat Database of Asylum. Online elérés: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (utolsó elérés: 2016. november 10.).

melyet nem csak a „hétköznapi” emberek cserélnek fel rendszeresen, hanem a média sem képes arra, hogy disztíngválja a fogalmakat, mely csak még jobban ráerősít arra, hogy a fogalomrendszer zavaros legyen mindenki fejében.

A migráció kérdésköre valóban egy nagyon bonyolult jelenség, melynek még alapja is nehéz megérteni, emiatt mindenki az általánosításokhoz nyúl inkább, ahelyett, hogy ténylegesen tájékozódna az adott témakörben. Az említett fogalomzavar is itt gyökerezik, véleményem szerint.

A múltban és jelenleg is az egyik fő probléma az, hogy az emberek a külső jegyek alapján ítélik meg. Manapság a félelem és az idegengyűlölet miatt, ha valakinek az utcán kicsit is sötétebb a bőrszíne, mint az átlagos, akkor ő rögtön bevándorló, ebből következően pedig veszélyes terrorista. A második generációs afrikaiaknak ezt, a külső jegyek alapján való megkülönböztetést kell átélniük nap mint nap.

VI. Konklúzió

Kutatásom eredményeit összegezve azt mondhatom, hogy feltevéseim döntő többsége igazolást nyert.

Így például első hipotézisemben alá tudtam támasztani, azt, hogy a magyar társadalom nem tesz különbséget a migránsok között semmilyen tekintetben. Például a megkérdezettek hiába ismerték, írták le pontosan a második és harmadik generációs bevándorlók fogalmát, a későbbi kérdések során tulajdonságaikat rendszeresen felcserélték az első generációs migránsokkal.

Fontosnak tartom kiemelni azt, hogy legalább elméleti síkon az emberek egy része megpróbált különbséget tenni, és azt mondta, hogy egy második generációs afrikai már nem bevándorló, hanem magyar. Azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy a külső jegyek felülírják ezt. Súlyos általánosításként él az a magyarok gondolatvilágában, hogyha valaki fekete, vagy csak barnább a bőre az átlagosnál, akkor az már nem magyar.

Kutatásomból az is kiderült, hogy a magyar társadalom rendkívüli módon kirekesztő. Ezt a kisebb közösségekre kivetítve is megfigyelhetjük: nincs olyan iskolai osztály, vagy egyetemi csoport, ahol ne lehetne megfigyelni a „klikkesedést”, és, ha egyszer egy klikk megalakult, akkor onnan „se ki, se be”. Ez érvényes makroszinten is. Ha egyszer valakit nem-magyarként beskatulyáztak egy közösségben, akkor ő ott már sosem érvényesülhet magyarként. Egy idő után már nem is akarna az lenni, hiszen miért akarna egy olyan csoporthoz tartozni, mely kivetíti magából.

Ezzel a mentalitással értékes, a társadalomnak hasznos embereket taszítunk el magunktól. Olyanokat, akik – részben – emiatt inkább Afrika felé fordulnak hazájukat keresve, miközben éppen otthon vannak.

Az utóbbi pár évben felerősödött idegengyűlölet súlyos károkat okoz a szociális kapcsolatokban is. A HVG⁴⁵ már említett interjújában egy második generációs afrikai beszélt arról, hogy már a baráti körében is kap olyan megjegyzéseket a migrációs válság

⁴⁵ A szemében csak egy menekült leszek, aki elveszi a munkáját, HVG Online, 2015. július 3. Online elérés: http://hvg.hu/itthon/20150703_a_szemeben_en_is_csak_menekult_leszek (utolsó elérés: 2016. november 10.).

óta, hogy „...*annak ellenére, hogy fekete vagy...*”. Annak ellenére, hogy ő fekete Magyarországot választotta. Itt tanul, itt fog dolgozni, itt fog családot alapítani, és ennek az országnak lesz sikeres állampolgára.

Az identitás-keresésre vonatkozó hipotézisemet az interjúk segítségével sikeresen tudtam árnyalni. Interjúalanyaim rendkívül őszinte, mély, és értékes válaszokat adtak azzal kapcsolatban, hogy milyen lelki nehézségekkel kell, vagy kellett szembenézniük. Úgy vélem a bevándorlók, illetve gyermekeik kapcsán erről a témakörrel lehet az egyik legkevesebbet olvasni. Véleményem szerint azonban a migrációnak ezen aspektusa is ugyanolyan fontos, mint az például, hogy a bevándorlók esetlegesen mennyi pénzt utalnak haza.

Úgy vélem, hogy az identitásproblémák egyik okozója lehet az is a második generációs afrikaiaknál, hogy édesapjuk érkezett Afrikából. A gyermek legnagyobb részben édesanyjától sajátítja el azokat a mintákat, melyekből a későbbiekben kialakul a személyisége. Természetesen az édesapa is részese a folyamatnak, csak nem ő a domináns fél az esetek többségében. Így egy második generációs afrikai gyermek először az édesanyja mintáit fogja átvenni, azaz a magyar szokásokat, a magyar lesz az anyanyelve. Majd mikor eljut arra a pontra a személyiségfejlődésben, hogy meghatározta például mit jelent számára férfinek vagy nőnek lenni, akkor kezdődik meg az önreflexió arról, hogy hová is tartozik. Melyik kultúrát érzi sajátjának, hol érzi magát valóban otthon?

Arra, hogy az egyén minnek, kinek érzi magát a nagyobb társadalmi közeg is hatással van, nem csak a család. Ezért egy esetleges kirekesztésnek súlyos következményei lehetnek. Egy olyan személy, aki nincs tisztában a gyökereivel, aki sehová sem tartozónak érzi magát, fogékonyabb lehet a radikális, szélsőséges gondolatokra.

A migrációs válsághoz köthető társadalmi megítélésbeli változáshoz kapcsolódó hipotézisem is valósnak bizonyult. Az emberek alacsony szintű tájékozottságát ezen a téren sem tudom eléggé kihangsúlyozni.

Tévedtem azonban abban, hogy a társadalmi kirekesztés olyan hatással bír a második generációs afrikaiakra, hogy emiatt csupán marginális szereplői tudnak csak lenni a magyar gazdaságnak.

Továbbá az a feltevés is megdőlt, hogy a magyarországi szélsőjobboldali pártok a második generációs afrikaiak, illetve minden afrikai származású ellen irányuló diszkriminációval próbál több szavazatot szerezni magának.

Az Afrikából érkező vándorok száma az előrejelzések szerint a jövőben nőni fog. Európának, és Magyarországnak is le kell győznie a jelenleg uralkodó mérhetetlen ideggyűlöletet, mert csak tovább erősíti a válságot. A második generációs afrikaiak kapcsot jelenthetnek a jövő vándoraival, hiszen ők birtokában vannak mind a két kultúrának, és képesek lehetnek hatékonyan segíteni az afrikai vándorok magyar társadalomba való integrálását.

RÉKA BRIGITTA SZANISZLÓ

A CHAPTER FROM THE AFRICAN MIGRATION
HUNGARY AND THE SECOND GENERATION AFRICANS

(Summary)

I believe that today it has a crucial importance to analyse migration from its every aspect. One of the less researched field of migration is the situation of migrants from the second or umpteen generation, because they are not migrants, officially. However, it has an impact on their lifes that their ancestor(s) originates from an other country, continent. The question is how they and the society around them can handle these cultural differences.

Thus in my thesis I analysed the identity, economic and social situation of second generation Africans in a host country, Hungary, in the basis of five hypothesis.

First hypothesis: Hungary's society considers the second/third generation migrants as migrants. Therefore the society does not considers them as a part of it. The Hungarian society does not make a difference between migrants in the aspect which country, continent they are came from.

Second hypothesis: the Hungarian communities exclude the second generation African migrants living in Hungary, respectively they are discriminated.

Third hypothesis: because of the social assessment the second generation African migrants are marginal actors in Hungary's economic and political life. The hostility toward the people with African origins endorses the strengthening of far-right in Hungary.

Fourth hypothesis: in the consequence of discrimination and double loyalty the second generation Africans have close tights with the origin country and they remigrate. They are searching for their identity.

Fifth hypothesis: the social assessment of second generational african migrants worthened because of the migration crisis exploded in 2015.

At the end of my research – for which I prepared a questionnaire to see how the Hungarians relate to migrants, I made interviews with second generation Africans living in Hungary to see how they relate to their special situation, and I analysed data to see the emotionless reality – I can say that Hungary is not a migrant welcoming country, however it is hostile even with Hungarians living beyond the borders. Which attitude worthened due to the European migration crisis started in 2015.